

Yerel Medya Çalışanlarının Eğitim İhtiyacı ve Yerel Medya Enstitüsü

Abdülrezak Altun

Özet

Çalıştıkları kitle iletişim aracılığıyla topluma dünyayı algılamak için temel verileri sağlayan medya profesyonellerinin eğitimi yaptıkları için niteliği açısından yaşamsal bir öneme sahiptir. Medya profesyonellerinin eğitimi bu nedenle, özellikle son 50 yıldır bütün dünyada önemli konu haline gelmiştir ve özellikle yükseköğretim alanı içinde kendisine önemli bir yer bulmuştur. Bütün bu gelişmelere rağmen yerel medya çok çeşitli açılardan olduğu gibi çalışanlarının eğitim düzeyi açısından da yeterli gelişmeyi gösterememiştir. Türkiye'de yerel medya çalışanlarının önemli bir kısmı meslek eğitiminden yoksundur. Bu çalışma, yerel medya çalışanlarının mesleki eğitim ihtiyaçlarından yola çıkarak, bu ihtiyacın karşılanması için halen yapılanları sıralamakta, köklü bir çözüm için de bir yerel medya enstitüsü kurulması fikrini tartışmaktadır.

Educational needs of local media professionals and The Local Media Institute

Abstract

Media professionals obtain information to the society which is necessary to reception of the real world. So the media professionals education is essential and it became an important issue in the world in last fifty years and education of the media professionals take place in higher education area. Although this developments local media professional's education level so low and they need more education opportunities. This article aims to explain educational needs of local media professionals and argue that educational programme's to local media professional in Turkey last ten years. And in the conclusion, it is proposed that establish a local media institute.

Yerel Medya alışanlarının Eğitim İhtiyacı ve Yerel Medya Enstitüsü

Her alanda olduğu gibi, medya alanında da eğitilmiş işgücüne duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Ancak, mesleki eğitim sadece mesleğe yeni kabul edilecekler açısından değil, herhangi bir yolla mesleğe kabul edilmiş, medya çalışanları açısından da belirgin bir ihtiyaç olarak durmaktadır. Başta gazetecilik olmak üzere medya alanına giren uğraşların belli bir eğitim gerektiren meslek olduğu yolundaki gürüşler ağırlık taşısa da (Altun, 1995) mesleğe girişte, bu alanda eğitim görmüş olmanın bir ön şart olarak kabul edilmeyişi, hatta ilköğretimden üniversiteye kadar farklı düzeylerde eğitim görmüş kişi-lerin bu alanda çalışıyor olması önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Herhangi bir meslek grubu için kaçınılmaz bir ihtiyaç olan eğitim, mesleğin uygulanması sırasında uyulması gereken kuralların öğrenilmesi, becerilerin geliştirilmesi, pratik yapılması, mesleki ilkelerin ortaklaşırılması açısından yaşamsal önem taşımaktadır. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi, gazeteciliğin "herkese açık bir meslek" olması nedeniyle bu meslek grubunun eğitim açısından ortak standartlara sahip olmaması maalesef giderilemeyen bir sorundur. Kaldı ki, genel olarak radyo, televizyon, gazete ve dergileri işleten/üreten organizasyonların büyüklük açısından çok geniş bir farklılık göstermesi, buralarda üretime aynı mesleki unvanla katkıda bulunan meslek erbabının nitelikleri arasmda çok belirgin farklılıklar ortaya çıkarılmaktadır.

Günümüzde Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde medya sektörü kapsamına giren mesleklerle ilgili eğitim, 16'sı devlet üniversitelerine, 15'i vakıf üniversitelerine bağlı olmak üzere toplam 31 iletişim fakültesinde verilmektedir. Bunlara, oğunluğu KKTC'de olmak üzere 8 de yurtdişındaki fakülte

eklendiğinde bu alanda eğitim veren fakülte sayısı 39'a yükselmektedir (ÖSYM). Bu okulların yıllık kontenjanlarının 10 bini aştığı göz önüne alındığında -kesin bir belirleme yapılmamış olmakla birlikte- her yıl bu okullardan 5-8 bin arasında öğrencinin mezun olduğu sonucuna varılabilir. Kaldı ki bu sayılar çok sınırlı bir alanın görüntüsünü vermektedir. Zira bu rakamlara, ara eleman yetiştirme iddiasında olan ve ortaöğretim düzeyinde eğitim veren 16 iletişim meslek lisesi ile iki yıllık meslek yüksek okullarında sürdürülen ve ağırlıklı medya alanına giren meslekleri önceleyen programlar da eklendiğinde medya sektörünün, ihtiyaç duyduğu eğitilmiş insan gücü açısından oldukça iyi durumda olduğu düşünülebilir.¹

Ancak durum gerçekte böyle midir? Elimizde çok sağlıklı veriler bulunmamakla birlikte, medya sektörü çalışanlarının önemli bir bölümünün herhangi bir düzeyde meslek eğitimi almadıkları, işin gereklerini ağırlıklı iş başında öğrendikleri anlaşılmaktadır. 2007 yılı Ağustos ayı itibarıyla basın kartı sahibi 9 bin 832² medya mensubundan 6 bin 793'ü (% 69) yüksek öğretim, 2 bin 367'si (% 24) orta öğretim, 672'si (% 7) ise ilköğretim mezunudur.³ Bu tabloya bakıldığında, sadece basın karü taşıyan medya çalışanları açısından durum çok da endişe verici olarak algılanmayıp, hatta yüksek öğrenim görmüş

• • • • •

1 Türkiye'de lisans ve lisansüstü düzeyde iletişim eğitiminin gelişimi ile ilgili olarak (Bakınız Tokgöz, 2003).

2 Bu sayı, gazetecilere statülerine göre verilen san basın kartı, serbest basın kartı, sürekli basın kartı ve basın şeref karü taşıyanların tümünü kapsamaktadır.

3 Veriler, Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Merkezinden 09.08.2007 tarihi itibarıyla alınmıştır.

medya mensuplarının fazlalığı sevindirici karşılanabilir. Oysa, basın kartı sahipleri bu alanda hizmet üreten çalışanlar bakımından deyim yerindeyse "buz dağının görünen kısmı"nı ifade etmektedir. Medya sektöründe hizmet üretenlerin önemli bir kısmının gerek çalışma süresi ve gerekse hukuki statü gibi nedenlerle basın kartı sahibi olmadıkları/olmadıkları göz önünde bulundurulduğunda, bu oranın oldukça aşağılara çekilebileceği görülebilir. Zira, özellikle yerel medya kuruluşlarında meslek icra edenlerin önemli bir kısmı basın kartı sahibi olmayan gençlerden oluştuğu için onların eğitim durumları bu tabloya yansımamaktadır.

Kaldı ki, bu tablo meslek eğitimi almış gazetecilere ilişkin bir veriyi içermemektedir. Zira, bu veriyi sağlayan Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) Bilgi İşlem Merkezi, sadece eğitim düzeyi ile ilgili bir kayıt tutulduğunu okul türüne ilişkin dağılımın ise veri girişindeki eksiklik nedeniyle sağlıklı olmadığını belirtmiştir. Bu konuya ilişkin bir projeksiyon yapabilmek için BYEGM verileri üzerinden Temmuz 2004 - Ocak 2005 tarihleri arasında bir değerlendirme yapan Burcu Kaya'nın çalışmasından (61-76) yararlanılabilir. Söz konusu çalışmada, bütün basın kartı sahipleri üzerinden değil, sadece san basın kartı taşıyanlar üzerinden yapılan değerlendirmede, medya mensuplarının sadece % 25.6'sının iletişim alanında dört yıllık bir yükseköğrenime sahip olduğu ifade edilmektedir (69). Sadece bu veriden hareket edildiğinde bile, medya sektöründe çalışanların yalnızca dörtte birinin meslek eğitimi aldığı, geriye kalan dörtte üçünün ise en azından örgün nitelikli bir mesleki eğitim almaksızın medya sektöründe çalıştıkları söylenebilir.⁴

• • • • •

4

Kaldı ki, iletişim fakültelerinde verilen eğitimin mesleki niteliği de tartışmalıdır. İletişim fakültelerinde verilen eğitimin ya da daha genel bir ifade ile iletişim eğitiminin niteliği üzerine genel bir uzlaşıdan söz etmek kanımca mümkün değildir. Bu çalışmaya ilgi duyan ve bu dipnota vakit ayıracak denli ayrıntılı okuma yapanların alana yönelik entelektüel ilgileri nedeniyle, iletişim eğitimi alanında süren tartışmaların ana hatlarını bildiklerini varsayarak, bu çalışmanın amacını aşan ayrıntılara girmek niyetinde değilim. Ancak disiplinlerarası bir çalışma alanı olan iletişimin çok farklı kaynaklardan beslenen teorik arka planının da belirlediği (Bakırmız Mutlu, 1994; Kejanhoğlu, 1995) iletişim fakülteleri ders programlarında mesleki becerileri geliştirmeye yönelik derslerin konu, içerik ve süreleri ile ilgili tartışmalar hala süregelmektedir (Bakırmız Özbek, 1992; Mutiu, 1992; Nalçaoğlu, 1998; Mutlu, 1998; Mutman, 1998; Dağtaş, 2003). Bildik haliyle "teorik ve pratik" konuların ders programlarında nasıl ilişkilendirileceğine dair bu belirsizlik, tümünün adı iletişim fakültesi olsa da, her fakültede mevcut öğretim kadrosunun, yetenek ve yeterlilikleri ile sınırlanan "tercihlerle" belirlenmektedir. Bunun üstüne bir de mesleki eğitimin gerektirdiği ortamların eksikliğinden kaynaklanan nedenler eklenince, iletişim fakültelerinde medya sektörünün kapsamına giren işler kapsamında ihtiyaç duyulan mesleki eğitimin de yeterince verilebildiğini söylemek kanımca mümkün değildir.

Mesleki eğitim almış elemanlar açısından yerel medyadaki durum ise daha vahimdir. Bu iddiayı, yerel medya mensuplarının sadece meslek eğitimi açısından değil, genel olarak eğitim düzeyleri açısından yapılacak bir değerlendirilmeye genişletmek de mümkündür. Ancak sorunu konumuz açısından tartışmak yeterli olacaktır. Tokgöz'ün (2001) de yakındığı biçimiyle yerel medyaya ilişkin sayısal verilerin azlığı sorunu bütün çabalara rağmen, hala aşılabilmiş değildir. Türkiye'de iller itibarıyla yerel medya kuruluşları, bu kuruluşların türlerine göre dağılımı, bu kuruluşlarda çalışanların genel görünümünü sergileyecek sayısal veriler gibi veriler maalesef sürekli ve sistematik biçimde derlenememektedir. Gerçi bu durum, yaygın medya açısından da geçerlidir, ancak Anadolu'daki çeşitli il ve ilçelere yayılmış gazete, dergi, radyo ve televizyonların oluşturduğu yerel medya sektörünün büyüklüğüne ilişkin verilerin derlenmesindeki sorun açıkça ortadadır. Bu verilerden yoksunluk, yerel medyaya ilişkin tartışmaların sadece belli gözlemlerle sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Yerel Medya Kavramı ve Genel Görünüm

Medya deyimi genel olarak gazeteler, dergiler, radyolar ve televizyonları kapsar. Bu araçlar kitle iletişim araçları olarak tanımlansa da, erişebildikleri kitlelerin büyüklüğüne göre bu araçlar da kendi aralarında sınıflandırılırlar. Genellikle bir ülkede faaliyet gösteren medya kuruluşları yayıldıkları alan ya da hitap ettikleri kitlelerin coğrafi dağılımları göz önünde bulundularak ulusal, bölgesel ve yerel olmak üzere üçe ayrılırlar. Bu üç sınıflama kapsamında değerlendirilebilecek medya kuruluşları şöyle tanımlanabilir:

Ulusal medya:⁵ Tek bir basım-yayın kuruluşu tarafından aynı isimle basılan ya da yayınlanan ve ülkenin en az % 70'inde dağıtılan ya da izlenen gazete, dergi, bülten, radyo ve televizyon yayınlarını ve bunları yapan kuruluşları kapsar.

Bölgesel medya: Tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından aynı isimle basılan ya da yayınlanan ve üç komşu ilde veya en az bir coğrafi bölgede dağıtılan ya da izlenen gazete, dergi, bülten, radyo ve televizyon yayınlarını ve bunları yapan kuruluşları kapsar.

Yerel medya: Tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından aynı isimle tek bir yerleşim biriminde basılan ya da yayınlanan ve yalnızca o yerleşim biri-

minde dağıtılan ya da izlenen gazete, dergi, bülten, radyo ve televizyon yayınlarını ve bunları yapan kuruluştan kapsar.

Türkiye'de yerel medya kuruluşlarının sayısı oldukça fazladır. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre, Türkiye'de halen mevcut 5 bin 925 basılı süreli yayının çok önemli bir bölümü yerel medya statüsündedir.⁶ Elektronik kitle iletişim araçları açısından da benzer bir görünüm vardır. Radyo Televizyon Üst Kurulu kayıtlarına göre, 252 televizyon kanalından 213'ü, 1090 radyo kanalından da 952'si yerel statüdedir (RTÜK, 2006).

Yerel medya kuruluşlarının çoğu işletme gücü açısından zayıftır. Ana finansman kaynağı olarak reklam gelirlerinin kısıtlı olması nedeniyle/ yerel medya kuruluşları üretim teknolojisi ve girdiler bakımından da arzu edilen düzeyde değildir. Yerel medya kuruluşlarının önemli bir kısmı az sayıda çalışanla faaliyet göstermektedir. Hatta Girgin'in 1997 yılında yerel gazeteler üzerinde yaptığı tespitlere göre, söz konusu yayınların yansına yakını 1-2 kişi tarafından çıkarılmaktadır (57).

• • • • •

5

Bu kavram İngilizce literatürde "*national - ulusal*" ya da "*nation vride - tüm ülkeye yayılan*" olarak kullanılmaktadır. Bu kavram yakın zamana kadar Türkiye'de benzer biçimde kullanılmaktaydı. Örneğin, "ulusal gazeteler" denildiğinde, bütün ülkede dağıtımı yapılan gazeteler anlaşılmaktaydı. Ancak, 26 Haziran 2004 tarihinde kabul edilen 5184 sayılı Basın Kanunu süreli yayınları tarif ve tasnif ederken, ulusal basın yerine "yaygın basın" kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Bunda bazı meslek örgütlerinin "ulusal" kavramının içerdığı ideolojik anlamın özünden yola çıkarak yaptıkları müdahalelerin etkili olduğı anlaşılmaktadır. Bu savlara göre ulusallık tanımı, ulusal çıkar ve değerleri savunma ile ilişkilidir ve yine o savlara göre basın kuruluşlarının önemli bir bölümü bu konuda yetersizdir. Dolayısıyla "ulusal basın" tanımlamasını hak etmemektedirler. Bu nedenle, 5184 sayılı yasanın "tanımlar" başlıklı 2. maddesinin "d" fıkrası "yaygın süreli yayın" başlığını taşımaktadır. Bu kavram son yıllarda radyo ve televizyon yayıncılığı açısından değişime uğramıştır. 2000'li yıllara kadar, elektronik yayın kuruluşları da sınıflanırken, basın için kullanılan kavramlardan yararlanılırken (Aziz, 1996; 66-67), 2004 yılında Basın Kanununda yapılan değişikliğin ardından elektronik yayın kuruluşlarının sınıflandırılmasında da "ulusal" kavramının ihtiyatlı kullanıldığı görülmektedir. Radyo Televizyon Üst Kurulu "ulusal" tanımı yerine "ülke çapında yayın yapan" tanımını tercih etmektedir (Örnek için bakınız http://www.rruk.org.tr/sayfalar/IcerikGceter.aspx?icerik_id=f51db3ba-6a02-4b7b-9084-4e3b91348337. Erişim tarihi: 27. 08. 2007).

6

http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/TurkSureliYayinlar/yayinadi.asp?YayinAdi=&Gorantule=G%F6r%FCnt%FCle&aranan_il=secilmedi. Erişim tarihi: 27.08. 2007.

7

Bütün dünyada olduğı gibi Türkiye'de medya kuruluşları neredeyse bütün gelirlerini reklam harcamalarından sağlamaktadır. Türkiye'de 2006 yılı itibarıyla hesaplanabilen toplam reklam harcaması 3 milyar 675 milyon YTL civarındadır (Yaklaşık 2 milyar 534 milyon USD). Bu kaynağın % 75'i ülke çapında yayın yapan ve dağıtılan medya kuruluşlarına gitmiştir. Yerel medya ise, geriye kalan % 25'lik paydan reklam prodüksiyonu, basılı malzeme, ajans komisyonu dışında kalan kısımdan yararlanmaktadır. Kaynak: Reklamcılar Derneği - www.rd.org.tr)

Yerel Medya Çalışanları ve Mesleki Eğitim

Girdiler içinde en önemli kalemi insan gücü oluşturmaktadır. Herhangi bir üretim alanında mal ve hizmetlerin kalitesini belirleyen en önemli unsur işgücünün niteliğidir. İşgücünün niteliğini belirleyen temel unsur ise eğitimidir.

Bu bağlamda yerel medya mensuplarının eğitim durumları ile ilgili veriler de oldukça sınırlıdır. Yıldırım (2002), Erzurum, Elazığ ve Van illeri örneğinde "Doğu Anadolu Medyasının Genel Görünümü"nü incelediği çalışmasında, söz konusu üç ildeki medya çalışanlarının özelliklerini belirlerken, "Gazetecilik Doğu Anadolu'da daha çok lise mezunu olanlarca meslek edinilmiş görülmektedir" (117) tespitinde bulunmaktadır. Söz konusu çalışma kapsamında belirlendiği biçimiyle Erzurum, Elazığ ve Van il merkezlerinde çalışan ve görüşlerine başvurulmuş 85 gazetecinin % 69.4'ü lise mezunu, % 29.4'ü üniversite mezunudur. Üniversite mezunları arasında yalnızca 2 kişi iletişim fakültesini bitirmiştir. Kaya da yukarıda da değindiğimiz çalışmasında, sadece san basın kartı mensuplarının eğitim durumuna ilişkin ayrıntılı değerlendirmesinde, Türkiye'deki 81 ilin 53'ünde iletişim fakültesi, yani mesleki eğitim görmüş gazeteci olmadığını tespit etmiştir (70).

Türkiye Gazeteciler Federasyonu ile Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün işbirliği ile 2002-2005 yılları arasında gerçekleştirilen 11 yerel medya seminerine katılan gazetecilerin % 2.5'i lisansüstü, % 46'sı üniversite, % 45'i lise, % 5.5'i ortaokul, % 1'i de ilkököl eğitime sahip oldukları belirlenmiştir. Yani bu programa katılan yerel gazetecilerin % 51.5'i lise ve altı düzeyinde eğitime sahiptir (Altun, 2004). Bu veri de, Yıldırım'ın yerel gazeteciliğin daha çok lise mezunlarıca meslek edinildiği savını güçlendirmektedir.

Girgin ise yerel basında çalışanların eğitim durumlarına ilişkin bir veri sunmamakla birlikte, "...Gazeteleri basan teknisyenlerin büyük bir bölümü alaylıdır. Düzenli bir eğitime ya da kursa katılmadıkları için 'babadan gördüklerini' uygulamaktadırlar. Yazı kadroları da yetersizdir..." tespitinde bulunduğundan sonra, "Anadolu basınının gerçek temsilcilerinin", bu eksikliğini giderilmesi için en az lise düzeyinde gazetecilik okulları açılmasının ve sürekli eğitim kursları düzenlenmesinin gerekli görüldüğünü belirtmektedir (43).

Yerel basın mensuplarının eğitim ihtiyaçı, öncelikli konular arasında yer almasa da ulusal düzeyde yapılan toplantılarda da dile getirilmektedir. 1976 yılında yapılan 2. Türk Basın Kurultayı'nda yerel basın mensuplarının programlı bir biçimde hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerektiği dile getirilerek, haber toplama, yazma teknikleri, haber değerlendirme ve sayfa düzenleme gibi konularda eğitim programları düzenlenmesi istenmektedir (BYEGM, 1976:112). Anadolu Basın Birliği Genel Başkanı olan Lütfi Akçan ise (67-73) Türk Basınının Sorunları Sempozyumu'nda (1986) yaptığı değerlendirmede, eğitimi sorunlardan biri olarak görmekte birlikte, yerel basının eğitim ihtiyacı, eğitilmiş matbaacılarla sınırlı görmektedir. Girgin'in yukarıda da atıfta bulunduğumuz çalışmasında, "Yerel Basının İstekleri" başlığı altında sıralanan 41 madde içinde ağırlığı yerel gazetelere resmi ilan dağıtımının düzenlenmesi ve devlet desteğine ilişkin talepler oluşturmuştur. Bu maddeler arasında yalnızca üçü eğitimle ilgilidir;

- "Endüstri meslek liselerinde matbaacılık bölümleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Anadolu basını için periyodik eğitim seminerleri düzenlenmeli, ulusal basın kuruluşlarında staj imkanı sağlanmalıdır.
- Lise düzeyinde gazetecilik okulları açılmalıdır" (58-60).

Vural da *Yerel Basın ve Kamuoyu* adlı çalışmasında, yerel gazetelerin kamuoyunu oluşturma konusundaki basanlarının sahip oldukları kadrolarla ilişkili olduğunu belirttiikten ve "Kadronun niteliği bir anlamda yerel basın organının niteliği anlamına gelmektedir" değerlendirmesinden sonra, yerel gazetecilerin eğitim düzeyindeki düşüklüğe dikkat çekmektedir (142-146).

Yerel medya çalışanlarının eğitim sorunu ile ilgili en güçlü vurgu, 25-26 Kasım 1996 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen 1. Anadolu Basın Yayın Kurultayı'nda göze çarpmaktadır. Kurultaya bir rapor sunan Anadolu Basını ve Çalışanlarının Sorunları Komisyonu'nun tespit ve önerileri çarpıcıdır:

Yerel basında çalışan gazetecilerin eğitimi konusu önemli sorunlar arasındadır. .. Oysa günümüz Anadolu Basını yetişmiş personel bakımından büyük imkansızlıklar içindedir... Yerel basının personel eğitimi sorununu çözümlenmek amacıyla mesleki yüksek eğitim kurumları ile işbirliğine gidilerek çeşitli eğitim programları yoluyla mesleki formasyonları geliştirilebilir. Bu bir anlamda üniversiteler ile basın arasında bir işbirliği ortamı yaratarak, iki tarafı için de katkı sağlayabilir (BYEGM, 1997:176).

Bütün bu tartışmalar yaşanırken, sadece dergi ve gazetelerden oluşan yerel basın, 90'larda özel televizyonların yayına başlaması ile birlikte yaşanan süreçte dönüşüme uğramış ve bu kavram, yerel radyo ve televizyonları da kapsayacak biçimde yerel medyaya dönüşmüştür. Ancak bu dönüşüm yerel medyanın eğitim ihtiyacının katlanarak büyümesine neden olmuştur. Bu arada sorunun çözümüne, yani yerel medya çalışanlarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına dönük çabaların da başladığı bir döneme girilmiştir.

Yerel Medya Çalışanları için Eğitim Programları

Bütün bu açıklamalar özellikle yerel medya çalışanları açısından mesleki eğitimin önemli bir ihtiyaç olarak ortada durduğunu göstermektedir.⁸ Eğitilmiş işgücünün, toplumsal ve ekonomik gelişmenin temel girdisi olduğu genel kabul gören bir görüştür. Eğitim bu nedenle, toplumsal düzeyde her faaliyet alanında önemli bir kavrama dönüşmektedir. Eğitim denildiğinde ilk anda akla, okullarda yürütülen çalışmalar gelse de eğitim, sadece okullarda ve okul yaşlarında değil, okul dışındaki pek çok kurumda, kurumsal olmayan ortamlarda ve yaşam boyu süren bir eylemdir.⁹

Yaşam boyu öğrenme ihtiyacı içinde olan yetişkin bireylerin bu ihtiyaçlarını karşılayan pek çok kaynağa yönelmesi, bunu bireysel ya da kurumsal çözümlere başvurarak gidermesi mümkündür. Bunlar çeşitli kurslar, merkezler gibi kurumsal çözümler olabileceği gibi, kitle iletişim araçlarından ve kitaplardan yararlanarak bireysel çözümler de üretilebilir. Yaşam boyu öğrenme, bireysel bir ihtiyaç olarak tanımlanıp, bunun giderilme yolları bireylerin

• • • • •

8

Türkiye'de mevcut iletişim fakültelerinin sayısının fazlalığı (Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1999: 65) ve ihtiyacın çok üzerinde mezun verdiği ve mezunların işsiz gezdirdiği savunulurken, bir yandan da, yerel medyada mesleki eğitim görmemiş çalışanların bu ihtiyaçlarının nasıl giderilebileceğini tartışmak bir çelişki gibi durmaktadır. Medya kuruluşları için akılcı olanın kendileri için daha verimli olacak eğitilmiş işgücü istihdam etmesi olduğu, bu yolla hem sektördeki mesleki eğitim ihtiyacının bir ölçüde giderilmiş olacağı, bu girişimin aynı zamanda da mesleki eğitim görmüş yükseköğretim mezunlarının işsizlik sorununa çare olabileceği düşünülebilir. Ancak, Türkiye'de yerel medyanın yapısı ve işleyişi nedeniyle mesleki eğitim görmüş işgücü buralarda istihdam edilmek yerine, başta İstanbul olmak üzere birkaç büyük kente yığılmaktadır. Anadolu'nun birçok il ve ilçe merkezinde oluşan boşluk ise, mesleki eğitim almamış yerel işgücü ile doldurulmaktadır.

9

Yaşam boyu öğrenme ya da yaşam boyu eğitim, eğitimin insan yaşamının belli bir dönemi ile sınırlı olmadığını, gelişen ve değişen toplumsal koşullara göre bireylerin doğumdan ölüme kadar her düzeyde eğitim ihtiyacı içinde olduğunu savunur.

kendileri tarafından aranıp üretilebileceği gibi, kurumsal bir ihtiyaç olarak tanımlanıp, kurumsal çözümler de üretilebilir.

Yetişkin bireyin eğitim ihtiyaçı çok farklı alanlarda ve nedenlerle ortaya çıkabilir. En belirgin neden, geçmiş eğitim yaşamları ve yaşlarına bağlı olarak herhangi bir kurumda istihdam edilmiş yetişkinlerin gerek yaptıkları işte, gerekse hedefledikleri yeni kariyerlerinde mesleki beceriler açısından en üst düzeye çıkma çabasıdır. Mesleğin gerektirdiği becerileri edinmek, bilgileri güncellemek, hatta meslek içi sosyalleşme gereksinimiyle düzenlenen meslek içi eđitim¹⁰ herhangi bir meslek grubunda, hangi işyerinde çalıştığına ya da işyeri aidiyetine bakılmaksızın o mesleği icra etme yeterliliğine sahip olduğu okul, işyeri ya da bir sivil toplum örgütü tarafından beyan edilen kişilere dönük olarak, onların mesleki niteliklerini yükseltmek, güncel gelişmeler hakkında bilgilendirmek amacıyla yapılan eğitimi tanımlar.

Ayrıntılarına aşağıda yer verilen kronolojik inceleme yerel medya çalışanlarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına dönük girişimlerin 90'ların ikinci yansından sonra ve özellikle yabancı kuruluşların desteğiyle başladığını göstermektedir. Bu alanda yapılan çalışmalara geçmeden önce, bu gelişmenin nedenleri üzerinde durmak gerekir; Türkiye'de 90'lı yıllar medya alanında yoğun gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. 1990 yılında ilk özel televizyon yayınının başlaması ve TV ve radyo yayıncılığı alanında TRT'nin tekeli-

• • • • •

10

Meslek içi eğitim kavramı, eğitim literatüründe yeterince açık tanımlanmiş ve sık kullanılan bir kavram değildir. Bunu da kapsayacak biçimde sıklıkla "hizmet içi eğitim" kavramının kullanıldığı görülmektedir. Ancak her iki tanım arasında kavramsal farklılıklar bulunduğu düşünölmektedir. şÖyle ki; hizmet içi eğitim, özel ve tüzel kişilere ait işyerlerinde çalışmakta olan bireylerin görevleri ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmalarını sağlamak üzere yapılan eğitimi ifade etmektedir. Hizmet içi eğitim pek çok amaca yönelik olarak geereştirilebilir, ancak en belli başlı olardan üretilen mal ve hizmetin nitelik ve niceliğini artırmak, verimliliği yükseltmek, iş güvenliği sağlamak, personel arasındaki iletişimi artırmak, moralini yükseltmek ve iş doyumunu artırmak olarak sıralanmaktadır (Ayrıntılar için bakınız: Taymaz, 1997; Gül, 2000; Babadoğan, 1989). Buna karşılık meslek içi eğitim, herhangi bir meslek grubunda, hangi işyerinde çalıştığına ya da işyeri aidiyetine bakılmaksızın o mesleği icra etme yeterliliğine sahip olduğu okul, işyeri ya da bir sivil toplum örgütü tarafından beyan edilen kişilere dönük olarak yapılan eğitimi tarif eder. Hizmet içi eğitim ile meslek içi eğitim arasındaki temel fark eğitimi düzenleyenler ile eğitime katılanların ilişkisinde ortaya çıkar. Hizmet içi eğitime sadece o eğitimi düzenleyen kurumun çalışanları katılırken, meslek içi eğitimi düzenleyen kurum ile katılımcılar arasında işveren ve çalışan ilişkisi yoktur. Meslek içi eğitimlerin genellikle, herhangi bir mesleki alanda örgütlenmiş sivil toplum örgütü aracılığıyla yürütöldüğu görölmektedir. Bir diğer fark da hizmetin finansmanında göröölür; hizmet içi eğitimin maliyeti tamamen düzenleyici kurum tarafından karşılanırken ve katılımcıdan herhangi bir ücret talep edilmezken, meslek içi eğitimin maliyetine katılımcının katkı sağlaması öngörölebilir. Meslek içi eğitim kavramının burada ifade edilen ayrıt edici özelliklerinin örnekleri için bakınız Elektrik Mühendisleri Odası Meslek içi Sürekli Eğitim Merkezi (MİSEM) Yönetmeliği, <http://www.emo.org.tr/misem/yonetmelik.php>. Erişim tarihi: 07. 08. 2007.

nin kırılması ile birlikte sadece ulusal düzeyde değil, yerel ve bölgesel düzeyde de pek çok radyo ve TV istasyonunun yayma başlaması o güne kadar sadece gazetelerden oluşan yerel medyaya ilgiyi artırmıştır.

Bir diğer gelişme de, Türkiye'nin özellikle 90'ların ikinci yansından itibaren Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde katettiği aşamalarıdır. AB'ye üyeliği ile ilgili öykünün başlangıcı 1959 yılına kadar gitse de, bu alandaki ilk önemli gelişme, Türkiye'nin AB'ye tam üye olmadığı halde 1 Ocak 1996'da Gümrük Birliği'ne girmesi olmuştur. Ardından 1999'daki Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin AB'ye adaylığının kabul edilmesiyle (Koç, 2004: 77-78) Avrupalı kuruluşların da Türkiye'ye ilgisi artmaya başlamıştır. Bu ilginin bir sonucu da, Avrupalı kuruluşların Türkiye'deki sosyal gelişme alanlarına dönük fonlar tahsis etmesidir. Gerek Avrupalı ülkelerin Türkiye'de faaliyet gösteren kuruluşların aracılığıyla, gerekse Türkiye'de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına sağladıkları fonlarla 90'ların ikinci yansından itibaren pek çok proje başlatılmıştır. Türkiye'de yerel medya çalışanlarına yönelik eğitimlerin başlangıcı olarak kabul ettiğimiz ve Bağımsız İletişim Ağı (BİA) Seminerleri ile Alman *Konrad Adenauer Vakfı'nın* Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ile birlikte başlattığı ve halen süren çalışmalar bu kategoride değerlendirilmelidir.

Yerel Medya Çalışanlarına Dönük Eğitimler: Kronolojik Bir Derleme

Bağımsız İletişim Ağı Eğitim Seminerleri

Çalışmalarına "Halkın haber alma hakkının ve dürüst haberciliğin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak" ilkesiyle başlayan Bağımsız İletişim Ağı (BİA) 1996 yılında kurulmuştur. EPS İletişim Vakfı ile Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği ve Türk Tabipler Birliği'nin girişimi sonucu, özellikle yerel medya kuruluşları arasında haber değişimi ve dayanışmayı sağlamak amacıyla başlatılan oluşum, 3-4 Mayıs 1997 tarihlerinde Ankara'da toplanan "Yerel Medyanın Sorunları ve Çözüm İçin Biraraya Gelme Olanakları" konulu ulusal konferansın (tutanaklar için bakınız Mater ve Kürkcü, 1997) ardından hayata geçirilmiştir. BİA, çalışmalarına yerel medya eğitimleri ile başla-

• • • • •

II

IPS İletişim Vakfı 1992 yılında 4 gazeteci ve 1 insan hakları savunucusu tarafından kuruldu. Amaç iletişim ve kalkınma alanındaki projeleri desteklemek olan vakıf iletişimcilerin eğitimi, alternatif haber üretimi konularında projeler yürüttü (Mater ve Kürkcü, 1997:181).

mıştır. Bu eğitimlerde ağırlıkla "hak haberciliği" kavramı üzerinde durulmuştur. Özü itibarıyla projeye katılan medya kuruluşları başta olmak üzere bütün medya kuruluşları için içerik üretmek ve içerik değişimini sağlamak olan BİA'da bu etkinlik Kasım 2000'den bu yana faaliyette olan www.bi-anet.org adresli web sayfasında gerçekleştirilmektedir.

BİA Yerel Medya Eğitim Programları, "Türkiye'deki yerel medyanın, etik ve siyasal olarak sorumlu ve mevcut /yaygın olana alternatif bir anlayışla dokunmuş habercilik yapabilecek teorik ile teknik bilgi donanımına sahip olmalarını sağlayacak bir anlayışla" oluşturulmuştur (Alankuş, 2005: 27). Programlar oluşturulurken iki ilke göz önünde bulundurulmuştur; birincisi mevcut gazetecilik anlayışıyla pratiğinin dönüştürülmesi, diğeri de gazetecilikle ilgili teori ve pratiklerin birbirinden ayrılmazlığı. Bu anlayışla oluşturulan eğitim programlarına 2001 yılında 9 kent merkezinde/bölgede 141 medya kuruluşundan 270 yerel medya çalışanı, 2002 sonu ve 2003 başında 3 kent merkezi/bölgede 169 medya kuruluşundan 213 medya çalışanı katılmıştır. Eğitimlerde teorik olduğu kadar, sunuculuk, spikerlik sayfa tasarımı, basın fotoğrafçılığı gibi uygulamalı konulara da yer verilmiştir (30-31).

17 Kasım 2003'te projenin ikinci aşamasına geçilmiştir. "BİA Medya Özgürlüğü ve Bağımsız Gazetecilik İzleme ve Haber Ağı Projesi" adını alan ve 36 ay sürmesi öngörülen projenin masraflarının % 80'i Avrupa Birliği'nin İnsan Hakları ve Demokrasi İnişiyatifi (EIHDR) Programı'ndan sağlanan hibe ile karşılanmıştır.

Amacı "yeni bir iletişim"i mümkün kılmak için kamusal alanın dönüştürülmesine katkıda bulunmak olarak ilan edilen projede, bir yandan "okuru/izleyiciyi doğru bilgi edinmenin ve bilgiye erişmenin değeri konusunda aydınlatmak" için çaba gösterilirken öte yandan "ifade özgürlüğünün sınırlarınan genişletilmesi" hedefinin gerçekleşmesini denetlemeye ve "hak ihlallerini izleme"ye dönük faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Projenin ikinci aşamasında da yerel medya çalışanlarının eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Atölye alışması biçiminde örgütlenmiş küçük grup eğitimlerine, yerel radyo, gazete ve televizyon habercilerinin yanı sıra, daha çok ifade özgürlüğü davalarıyla ilgilenen hukukçularla, etkinlik ve düşünce-lerine yerel ve yaygın medyada gerektiğince yer bulamayan hak savunucula-

n da kabul edilmektedir. 2004'teki "Hak Haberciliği" seminerlerine 42 ilden 66'sı kadın 227 haberci, 2005'teki "Kadın Hakları Haberciliği" seminerlerine 47 ilden 135'i kadın 248 haberci ve hak savunucusu, 2005-2006'da UNICEF-Türkiye ile ortaklaşa gerçekleştirilen "Çocuk Hakları Haberciliği" seminerlerine ise 62 ilden 83'ü kadın 257 haberci ve hak savunucusu katılmıştır.¹²

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti - **Konrad Adenauer Vakfı** Projesi"

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yerel Medya Eğitim Seminerleri, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ile *Konrad Adenauer Vakfı*'nin işbirliği sonucunda başlamıştır. Bu işbirliğinin özellikle *Konrad Adenauer Vakfı*'nin girişim ve isteğiyle başladığı anlaşılmaktadır.¹⁴ 2-3 Ekim 1997 tarihinde İstanbul'da yapılan ilk toplantı sonrasında Ağustos 2007 tarihine kadar 42'si eğitim toplantısı, 6'sı da değerlendirme toplantısı olmak üzere toplam 48 toplantı yapılmıştır. Eğitim çalışmalarından önemli bir bölümünde yerel medya genel bir tanım içinde ele alınıp, gazete, radyo ve televizyonculukla ilgili bütün konulara yer verilmeye çalışılırken, bir süre sonra, soruna tematik yaklaşıp, özellikle yazılı basın ile radyo ve televizyon yayıncılığının eğitim konuları olarak birbirinden ayrıştırılmaya çalışıldığı gözlenmiştir.¹⁵ Proje koordinatörü Serap Ağırer, bu düzenlemenin, birkaç eğitim seminerinin ardından, katılımcılardan gelen talepler doğrultusunda gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Yine, Ağırer'in belirttiğine göre, katılımcılar özellikle teknik konulara, örneğin, kamera, fotoğraf makinesi bilgisi ve sayfa tasarımı gibi konulara ilgi duymaktadır.

Ancak eğitim çalışmalarından beklenen verimin hangi oranda elde edildiği sorgulandığında, çok da parlak sonuçlara ulaşılamamaktadır. Öncelikle bu seminerlerin, bir "meslek içi eğitim" çalışmasından daha çok, "basının sorunları"nın tartışıldığı bir panel havasına büründüğü anlaşılmaktadır.¹⁶

• • • • •

12

BİA projesi hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız

http://forum.bianet.org/index/index/index.php?SayfaX=bia_tr. Erişim tarihi: 27. 07. 2007.

13

Bu başlık altındaki bilgiler, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin www.tgc.org.tr adresindeki "Yerel Medya Projesi" başlıklı linkinden ve Proje Koordinatörü Serap Ağırer ile yapılan görüşmeden derlenmiştir.

14

Konrad Adenauer Vakfı Türkiye Temsilcisi Dr. Volf Schöbbohm'un açılış konuşması

<http://www.tgc.org.tr/ybs/01-04.htm>. Erişim tarihi: 20. 08. 2007.

15

Program isim ve içerikleri için bakınız www.tgc.org.tr. Erişim tarihi: 20. 08. 2007.

TGC ve KAV tarafından düzenlenen Yerel Medya Meslek İçi Eğitim Seminerleri'nin eğitim niteliğine ilişkin bir değerlendirmeyi ise TGC ve KAV tarafından düzenlenen *Yerel Medya Meslek İçi Eğitim Seminerlerinin İçerik özömlenmesi* adlı çalışmada bulmak mümkündür. Bu alışma, söz konusu proje kapsamında 1997 ile 2000 yılları arasında gerçekleştirilen 15 seminerin bant kayıtlarının içerik özömlenmesi yöntemiyle incelenmesinden oluşturulmuştur. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basım ve Yayıncılık Bölümü'nden Prof. Dr. Uğur Demiray ve diğerleri tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuç bölümünde, eğitim seminerlerinin amacı hangi oranda karşıladığına ilişkin şu tespit dikkat çekicidir:

Her iki kurum, bu eğitim seminerleri için işbirliğine kalkıştıklarında yerel basın gibi özellikle ölkemizin sosyal yapı gerçekleri açısından son derece önemli olan iletişim kurumunun sorunlarını, çözmeye yönelik bir girişimde bulunmayı, bir tartışma platformu oluşturmayı değil, yerel gazetecilerin ufuklarını geliştirici, farklı düşüncelerini sağlayıcı, yeni gelişmelerden haberdar edici, motivasyonlarını artırıcı ve böylelikle kısa süreli bir program dahilinde de olsa eğitilmelerini sağlamayı amaçlamıştır.

Amaçlanan bu düşünce çerçevesinde gerçekleştirilen organizasyonların hemen hepsinde her ne kadar konu sürekli olarak yerel basının sorunlarının, yetersizliklerinin, ezilmişliğinin, uğradığı haksızlıkların dile getirilmesine kaymışsa da, seminerin bütününde konuşmacıların bir eğitim çabası içinde olduğunu söylemek gerekmektedir. Bu nedenle bu seminerlerin düzenlenmesinden amaçlanan düşüncenin, yerel gazeteciler açısından gerçek anlamda işlevine ve hedefine tam olarak ulaştığını söylemek kolay olmasa da, seminerlerin bu işlevi yerine getirmediğini söylemek de oldukça zordur. Gerçekten de sorunlu bir kuruma eğitim vermek gerçekten kendi içinde oldukça ciddi güçlükler içermektedir. Bunu göze almak ve eğitim verme düşüncesinde ısrarcı olmak, takdir edilmesi gereken bir çaba olarak kabul edilmelidir. Ayrıca şu da unutulmamalıdır ki, sorunların dile getirilmesi ve bu sorunların çözümlerine yönelik gösterilen alternatif yöntemler de eğitim sürecinin çok önemli bir sac ayağı, çok önemli bir parçasıdır.¹⁷

Yine aynı çalışmanın "Öneriler" bölümünde ise, seminerlerin işleyişinde, özellikle de eğitimcilerin niteliğinde görölen bazı problemlere parmak basıldıktan sonra,

• • • • •

16

Bu konudaki bir değerlendirme için, Nail Güreli'nin Olağanüstü Hallerde Yerel Gazetecilik ve Yerel Basın konulu toplantının kapanış konuşması bakınız www.tgc.org.tr/ybs/02-18.htm. Erişim tarihi: 20.08.2007.

17

www.tgc.org.tr/ybs/17-30.htm. Erişim tarihi: 20.08.2007.

Sorunları dillendirme, sorunları dile getirerek çözümde sorumluluktan kaçma, rasyonel olmayan beklentiler ile aksine çözümsüzlüğü artırma anlayışının neredeyse karakteristiğe dönüştüğü bir eğitim semineri dizisinde, sağlıklı ve verimli bir bilgi alış veriş bekleme hata olacaktır. Kuşkusuz sektörün sorunları dile getirilecektir ve getirilmelidir. Ancak asıl amacın eğitim olduğu bir ortamda eğitimin dışında sorunların ısrarla gündeme getirilmesi ve gündemde tutulması, eğitim almaya gelmiş az sayıdaki KİA çalışanına da engel olacaktır. Bu nedenle eğitim seminerleri ağlama duvarı olmaktan bir an önce kurtarılmalı ve başlangıçtaki amaçlarına dönülmelidir.

değerlendirmesiyle, eğitim ortamının niteliğine ilişkin üstü kapalı bir eleştiri dile getirilmektedir. Bu değerlendirmenin ardından öneriler şöyle sıralanmaktadır:

- *Böylesi bir durumda büyük fedakarlıklarla seminerleri düzenleyen kurumların farklı öğrenme-öğretme-eğitim yöntemlerine yönelmeleri, bu amaç doğrultusunda akademik çevrelerden destek almaları daha yararlı olacaktır.*
- *Gerek duyulması halinde bu proje yetkililerinin belirleyeceği uzman bir grup buraya kadar gelinen noktadaki durumu daraltılmış bir toplantıda değerlendirecek, içeriği daha didaktik-öğreticilik boyutu ile desenlenmiş bir eğitim programı geliştirmeli, önermeli ve ivedilikle uygulamalıdır.*
- *Karar verilecek olan bu eğitim programı çeşitli uzmanlık gerektiren açılardan fizibilite araştırmasından elde edilen veriler doğrultusunda eğitim yöntemi üzerinde uzlaşılmalıdır. Böyle bir eğitim programının hazırlanmasında uzaktan eğitim yöntemi pekala düşünülebilir ve bir ya da iki yıllık eğitim sürecinden sonra başarılı olan yerel medya çalışanları sertifikalandırılarak 2000'li yılların farklı bir yerel basın çalışan profili oluşturulabilir.*
- *Bu proje, Hükümet, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, sivil toplum ve meslek örgütleri ile diğer üniversiteler kurum ve kuruluşlarına ayrıntılı bir biçimde anlatılarak bu kurum ve kuruluşların her düzeyden desteği özellikle de eğitim programının içerik geçerliliği konusunda destekleri alınmalıdır.*
- *Öneri olarak "Yerel Medya Uzaktan Eğitim Projesi" (YMUP) olarak adlandırılacak bu projede, başta mesleki ve teknik konular olmak üzere Türkiye'nin ve dünyanın güncel konu ve kavramlarını da içeren bir program geliştirilerek hedefkitleye sunulabilir. Uygulamada konu ve kavramlar uzaktan eğitimin gerekli görülen eğitim bileşenlerinden oluşacak materyaller yine ülkede alanında uzman kadrolar tarafından üretilerek hedefkitleye ulaştırılır, kısa süreli eğitim oturumlarında materyallerde sözü edilenler yüz yüze oturumlarda pekiştirilerek daha sonra elde edilen birikimler değerlendirilerek sertifikalandırma aşamasına geçilebilir.^{1*}*

TGC ve KAVın birlikte yürüttüğü yerel basın seminerlerinin uygulaması, seminerin yapılacağı yerin yerel basın meslek örgütü ve TGC'nin işbirliği ile gerçekleştirilmektedir. Bir il merkez olarak belirlendikten sonra çevre illerdeki yerel örgütlerden katılımcıların belirlenmesine yardımcı olunması istenip, yaklaşık 100 kişilik bir grup belirlenmektedir. Seminere eğitici olarak katılacakları ise TGC belirlemekte, bunların arasında akademisyenler, gazetecilik, radyo ve televizyon yayıncılığı konularında deneyimli meslek adamları ve özellikle de Basın İlan Kurumu, BYEGM, RTÜK, Anadolu Ajansı gibi eylem ve etkinlikleri ile yerel medyayı ilgilendiren kurumların yetkilileri yer almaktadır. Bir gün olarak planlanan seminerde, eğitimcilerin seminerin yapılacağı yere ulaşımı, çevre illerden gelen katılımcıların ulaşımı, bütün ekibin konaklaması, öğle ve akşam yemekleri ile birlikte seminer başına bütçe 10-25 bin YTL arasında oluşmaktadır.¹⁹ Seminerlerde bugüne kadar yaklaşık 4200 yerel medya mensubuna eğitim verildiği belirtilmektedir.

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Yerel Medya Seminerleri²⁰

BYEGM yerel medyaya dönük eğitim seminerlerine TGC'nin KAV ile birlikte düzenlediği seminerlerin hemen ardından başlamıştır. Hatta 12 -13 Mart 1998 tarihinde Diyarbakır'da düzenlenen 1. Yerel Medya Eğitim Semineri'nin açılış konuşmasında dönemin Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürü Aydın Sezgin, bu etkinliklere TGC'nin söz konusu seminerine katıldıktan sonra karar verdiğini belirtmektedir (BYEGM, 1998: 11). Seminerler BYEGM'nin yetki ve görevlerinin belirlendiği, 1984 tarihli ve 231 sayılı BYEGM Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de yer alan ve Basın Yayın Dairesi Başkanlığı'nın görevleri arasında sayılan, "Yerli basın organlarının ve bunların mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırıcı tedbirleri almak; yerli basının güçlendirilmesi amacıyla eğitim programları düzenlemek" hükmüne dayanarak gerçekleştirilmektedir.

BYEGM'nin düzenlediği seminerler, en az 6 ilin katılımıyla, bölgesel olarak, yalnızca yerel medya mensuplarına yönelik olarak düzenlenmektedir.

• • • • •

18

www.tgc.org.tr/ybs/17-30Jitm. Erişim tarihi: 20.08.2007

19

Serap Ağırerden alınan bilgiler.

20

Bu bölümde kaynak gösterilmeden verilen bilgiler, BYEGM görevlilerinden ve benim de zaman zaman eğitici olarak görev aldığım seminerlerdeki gözlemlerimden derlenmiştir.

Düzenlenen seminerlerin her birinin süresi iki günden oluşmakta, ayrıca seminerler gün içerisinde iki ayrı oturumda gerçekleştirilmektedir. Seminerde her bir konuşmacıya 20-30 dakika süre verilmekte, her bir seminer gününün sonunda da soru-yanıt-tarışma bölümlerine yer verilmektedir. Bugüne kadar, Diyarbakır (1998), Trabzon (1998), Bursa (1998), Denizli (2000), Erzincan (2000), Edirne (2001), Düzce (2001), Mardin (2001), Tunceli (2002), Kayseri (2004), Adıyaman (2005), Adana (2006), Konya (2006) ve Karabük'te (2007) olmak üzere toplam 14 yerel medya semineri gerçekleştirilmiştir.

Düzenlenen bu seminere, seminere katılacak illerin valiliklerinin basın ve halkla ilişkiler müdürlükleri aracılığıyla, bölgede etkin olarak faaliyet gösteren yerel medya çalışanlarının katılımı sağlanmaktadır. Bu bağlamda, seminerlere 100-150 civarında yerel medya mensubunun katıldığı göz önüne alındığında 1998-2007 yılları arasında yapılan 14 seminerde 1400-2000 civarında yerel medya mensubunun bilgilendirildiği düşünülebilir.

Katılımcılar arasında çalıştıkları kitle iletişim araçlarının türü, yaş ve yaptıkları görev açısından homojenlik söz konusu değildir. Bu nedenle, grubun ortak özellikleri ve ihtiyaçtan göz önüne alınarak bir program da yapılmamaktadır. Seminerlerde yer alan konular, BYEGM tarafından, bir medya mensubunun bilmesi gerektiği düşünülen konular arasından ve yerel medya mensuplarından gelen talebe göre belirlenmektedir. Ayrıca düzenlenen her bir seminer, daha sonraki seminerler için bir model oluşturmaktadır. Seminerlerin soru-cevap-tarışma kısmında yöneltilen sorular, düzenlenecek diğer seminerin konularının belirlenmesinde rol oynamaktadır. Belirlenen konular, bir seminerde anlatıldığı gibi, birden çok seminerde de yer bulabilmektedir.

Seminerlerin konuşmacıların, yine BYEGM tarafından, konularında uzman ve sektör deneyimi olan kişiler arasından ve aynı zamanda yerel medya mensuplarından gelen talebe göre de belirlenmektedir. Yerel medya mensuplarının talepleri genelde, sektörde tanınmış kişilerin seminere gelmesi yönündedir. Yerel medya mensupları bunun dışında RTÜK¹ ten, Basın İlan Kurumu'ndan, Gazeteciler Cemiyetinden en az bir kişinin seminere katılması yönünde istekte bulunmaktadırlar. BYEGM hem katılımın artması, hem de seminerin verimli geçmesi bakımından yerel medya mensuplarının isteklerini de dikkate almaktadır. Her seminere alanlarında uzman en az 10 konuşmacı davet edilmektedir.

Düzenlenen eğitim etkinliklerinin, belirlenen amacına hizmet etmesinde ve eğitim etkinliğinin verimli geçmesi için gereken şartların sağlanmasında etkinliğin finansmanı önemli bir yer tutmaktadır. BYEGM'nin bir etkinlik için kendi bütçesinden ortalama 10-15 bin YTL kaynak ayırdığı ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, seminerin düzenleneceği ilin valiliklerinden de yardım alınmaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirilen seminerlerde valilikler, konuşmacıların ve kursiyerlerin konaklayacakları yerlerin temini ile öğle ve akşam yemeklerinin nerede verileceğinin ve konferans salonunun belirlenmesinde, güvenliğin sağlanmasında yardıma olmaktadır.

Türkiye Gazeteciler Federasyonu (TGF) - Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (**UNFPA**) ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) Yerel Medya Seminerleri *UNFPA* ve KSGM, gazetecilerin toplumsal cinsiyet konusunda bilgilendirilmeleri ve bu yolla, ürettikleri mesajlarda bu konuyu işlemelerini sağlamak amacıyla TGF ile birlikte bir eğitim çalışması planlamıştır. *UNFPA*'nın üreme sağlığı ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda Türkiye'de uygulamakta olduğu 3. Ülke Programı çerçevesinde planlanan "Yerel Medya Eğitim Seminerleri" 2002 yılında başlamış ve 2005 yılına kadar sürmüştür. Gaziantep, Erzurum, Konya, Samsun, Antalya, Elazığ, İzmir, Kocaeli, Adana, Trabzon, Malatya, Kayseri ve Diyarbakır'da gerçekleştirilen Yerel Medya Seminerleri'ne 1000'in üzerinde yerel medya mensubu katılmıştır. Bir gün süren, öğleden önce ve öğleden sonra olmak üzere iki oturum olarak planlanan seminerde bir oturumda gazetecilikle ilgili mesleki konulara, diğer oturumda ise toplumsal cinsiyet eşitliği ve medya, toplumsal cinsiyet eşitliği ve üreme sağlığı, *UNFPA* konuyla ilgili çalışmaları ve Türkiye'de kadın hakları alanındaki gelişmeler ve KSGM'nin çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir (Ayrıntılar için bakınız TGF, 2004; TGF, 2006).

Finansmanı tamamen *UNFPA* tarafından karşılanan Yerel Medya Seminerleri'nde, TGF ve BYEGM'nin seminerlerindeki yöntem uygulanmıştır. Katılımcıların çalıştıkları kitle iletişim aracının özelliği, yaş ve görev açısından benzerlikleri bu seminerlerde de göz önünde bulundurulmamıştır.

Seminerlerin yerel medyanın eğitim ihtiyacına yönelik nasıl bir katkı sağladığına ilişkin olarak, aynı zamanda eğitimcilerden biri olarak görev aldığım söz konusu seminerlere ilişkin olarak, *UNFPA* için tarafımda hazırlanan değerlendirme raporunun sonuç bölümünde medya profesyonellerinin

amaçlanan konularda topluca bilgilendirilmesinin öneminin açık olduğu vurgulandıktan sonra, şu görüşlere yer verilmektedir:

• *Öncelikle Yerel Medya Seminerleri düzenleniş biçimi itibarıyla kapalı ve özel bir grup için yapılan bir eğitim faaliyeti olmaktan öte, dış kamuoyuna da dönük bir etkinlik izlenimi vermektedir. Açılış oturumunda hem Ankara'dan hem de seminerin yapıldığı ilden gerçekleşen üst düzey katılım, seminerin bir olgu olarak medyaya taşınmasına yardımcı olsa da, eğitim sürecinin amaçlarına ulaşmasını ciddi biçimde engellemektedir. Bu durum zamanın etkin biçimde kullanımını engellediği gibi, eğitici ile katılımcılar arasındaki etkileşimi de kesintiye uğratmaktadır.*

• *Oturumların panel biçiminde düzenlenmiş olması da bir başka sorundur. Konuşmacıların bazen süresini aşması, belirlenmiş ve kısıtlı bir süreyi paylaşan diğer konuşmacılar için sorun yaratmaktadır. Katılımcıların, görüşlerini paylaşmak, düşüncelerini açıklamak yerine, sadece soru sormaya yöneltilmeleri etkileşimi engelleyen önemli bir soruna dönüşmektedir.*

• *Etkileşimin eksikliği, dinleyicilerin eğiticilerin anlattıkları konularda mevcut bilgi düzeyi ve tutumları hakkında bilgi edinmeyi engellemektedir. Bu da eğiticinin konuşmasını ya da etkinliği dinleyicilerin ihtiyacına göre planlamasını ve sunmasını engellemektedir (Altun, 2004).*

Bu değerlendirmenin ardından 2005 yılında biri Kayseri'de, diğeri de Diyarbakır'da olmak üzere 2 seminer daha gerçekleştirilmiş ve bu seminerler, yukarıda değinilen rapor ışığında 20-30 kişilik gruplara, tüm gün süren atölye çalışması biçiminde gerçekleştirilmiştir. Kaynak sorunu nedeniyle seminerler 2005 yılından bu yana yapılmamaktadır.

Uçan Süpürge ve Yerel Kadın Muhabirler Ağı²¹

Yerel medya mensupları için eğitim programları düzenleyen kuruluşlardan biri de, kadın haklarının geliştirilmesi konusunda faaliyet gösteren bir kuruluş olan Uçan Süpürge'dir. Uçan Süpürge'nin kadınların medyadaki yanlış ve eksik temsilinden duyduğu rahatsızlıktan yola çıkarak, bu eksikliğin ancak "kadın haberleri" yapabilecek kadın muhabirlerin katkısıyla giderilebileceği düşüncesiyle hayata geçirdiği "Yerel Kadın Muhabirler Ağı" projesine ilk etapta 8 pilot il katılmıştır. Antalya, Çanakkale, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, Mersin, Samsun ve İzmir'de yapılan görüşmeler sonucu kadın

konusuna duyarlı oldukları belirlenen 8 kadın muhabir adayı Mart 2003'te Ankara'da yoğunlaştırılmış bir eğitimden geçirilmiştir. Bu eğitimde muhabir adaylarına kadının insan haklarından medya eriğine, feminizmden haber toplama ve yazma tekniklerine kadar birçok konuda akademisyenler ve kadın hareketinin içinden gelen uzmanlarca bilgi verilmiştir. Bu 8 kadın, daha sonra kendi illerine dönmüş ve yaşadıkları yerlerden kadınlarla ilgili haberler göndermeye başlamıştır. Bu haberler Uçan Süpürge'nin her Cuma günü yenilenen www.ucansupurge.org.tr adresli web sayfasında ve yine Uçan Süpürge'nin aynı adı taşıyan dergisinde okuyucularla buluşmaktadır.

Bu ilk çalışmanın ardından, Uçan Süpürge'nin "Yerel Kadın Muhabirler Ağı Projesi" kapsamında yürüttüğü eğitim çalışmaları kapsamında toplam 6 eğitim gerçekleştirilmiştir. Projeye yeni katılımlar oldukça da bu eğitimlere devam edilmektedir. Son iki eğitime önceki eğitimlerden farklı olarak, bizzat gazetecilik yapan yerel kadın muhabirler de davet edilmiştir. 2003 yılından bu yana sürdürülen eğitim çalışmalarında 115 kadar kadın muhabir eğitimden geçirilmiştir. Eğitimlere başlangıcından bu yana 24 ilden kadın muhabirler katılmıştır. 81 ilde birer kadın muhabir olması hedefine ulaşmaya çalışan projede eğitime alınacak kadınların belirlenmesinde ise şu kriterlere dikkat edilmektedir:²²

a) Muhabirlerimizi bu haber ağının içinde yer almak üzere seçerken gözettiğimiz tek kriter toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip olmaması. Yani, haber ve yazılarında ayrımcı, cinsiyetçi, şiddet içeren ve benzeri birdil kullanmaması.

b) Muhabirimiz olacak kadınları belirlerken yaş, eğitim durumu gibi ölçütlerimiz olmuyor. Önemli olan, kadınların kendilerini ifade edebilmeleri, diye düşündüğümüzden, okuma-yazma bilmeyen kadınların bile muhabirimiz olabileceğini söylüyoruz (Yereldeki haber, yazılı olarak aktarıldığı gibi sözlü olarak da aktarılabilir). Muhabirlerimiz arasında üniversite öğrencileri, emekliler, işsizler, STK çalışanları, öğretmenler, ev kadınları ve benzerleri var.

c) Muhabirlerimizin gazetecilik geçmişi, haber deneyimi olması gerekmiyor. Hatta muhabirliğe daha önce hiç bulaşmamış kadınları tercih ediyoruz. Çünkü biz "alternatif" bir iş yapıyoruz. Ana akım medyanın da yerelin de habercilik tarzına benzemiyor bizimki. Kadın perspektifinden habere bakmak, cinsiyetçiliklikirmek, kadınları ataerkilleri içinde göstermek ve benzerleri, medyanın öncelikleri değil.

• • • • •

"Uçan Süpürge Yerel Kadın Muhabirler Ağı Projesi", Finlandiya Büyükelçiliği'nden sağlanan bir fon ile hayata geçirilmiştir. Bir yıl sonunda bu destek sona ermiştir. Çalışma halen Uçan Süpürge'nin kendi kaynakları ile sürdürülmektedir. Ağ içinde düzenlenen eğitimler ise ufak maddi desteklerle yapılmaktadır. Eğitimlerin organizasyon masrafları için Ankara'daki büyükelçiliklerin kültür programlarından veya fon veren kuruluşlardan yararlanılmaktadır.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı Yerel Medya Eğitim Semineri

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Şanlıurfa Valiliği, Şanlıurfa Belediye Başkanlığı, TGF ve GAP Gazeteciler Cemiyeti işbirliğiyle, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa Ticaret Borsası ve Şanlıurfa Sanayi ve Ticaret Odası desteğiyle 30 Mart - 02 Nisan 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilen seminerde "Yerel Basının Sorunları", "Medya ve Etik", "GAP ve Medya İlişkileri", "GAP'm Bölge Halkına Sağladığı Sosyal ve Ekonomik Faydaları" gibi konular konuşulmuş, atölye çalışmaları gerçekleştirilmiş ve bir bilgilendirme gezisi yapılmıştır. Programın yerel medya mensuplarını mesleki konularda bilgilendirme amacını güden bir eğitim çalışması olmasından daha çok, yerel medyada GAP konusunda ilgi uyandırma amacını güden bir halkla ilişkiler çalışması olduğu düşünülebilir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki ve ulusal düzeydeki 200 yerel medya mensubunun katılımıyla gerçekleştirilen seminerde oluşturulan bazı senaryolara göre, atölye çalışmaları yapılmış ve katılımcılara, GAP projesi ile ilgili haberlerde ortaya çıkabilecek bilgi ihtiyacının hangi kaynaklardan karşılanabileceği anlatılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların ulaşım, konaklama ve beslenme ihtiyaçları, destekleyici kuruluşlar tarafından sağlanmıştır. GAP İdaresi seminerlerin ilerleyen günlerde de gerçekleştirilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir.

Umut Vakfı Yerel Medya Eğitimleri²³

1993 yılında kurulan ve kamuoyunda bireysel silahlanma karşıtı kampanyaları ile tanınan Umut Vakfı da yerel medya eğitimleri düzenleyen kuruluşlar arasında yer almaktadır. Vakıf, eğitim çalışmalarına 27 Haziran 2007 tarihinde Diyarbakır'da yaptığı "Türkiye'de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet

• • • • •

23

Bu bölümdeki bilgiler www.umutorg.tr adresinden ve Umut Vakfı Yöneticisi Esengül Ayyıldız'dan sağlanmıştır.

Haberleri" başlıklı seminerle başlamıştır. Proje, Hollanda İstanbul Konsolosluğu'nun 3 eğitim programı için sağladığı 12 bin Euro maddi destekle hayata geçirilmiştir. Her ay bir ilde olmak üzere toplam 7 bölgede ve 10 ilde gerçekleştirilmesi planlanan eğitimlerin ikincisi 19 Ağustos 2007 tarihinde Rize'de yapılmıştır.

Eğitim çalışmalarını vakıf adına koordine eden Esengül Ayyıldız bu çalışmanın vakfın yönetim kurulu üyesi Fikret İlkiz tarafından gündeme getirildiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda, TGC'nin KAV ile birlikte yürüttüğu eğitim çalışmasının model olarak benimsendiği anlaşılmaktadır. İlk eğitim çalışmasına, Diyarbakır ile birlikte şanlıurfa, Adıyaman, Muş, Bitlis, Elazığ, Bingöl, Siirt ve Batmandan gazeteciler katılmıştır. Gazetecilerin ulaşım giderleri ve öğlen yemekleri karşılanmış, seminer sonrasında verilen küçük bir kokteyl ile çalışma sonlandırılmıştır. Maddi kaynak yetersizliği de etken olmak üzere, evre illerden gelen gazetecilerin seminer sonrasında rahatlıkla illerine dönebilecekleri hesaplanarak konaklama temin edilmemiştir. Organizatörler bu nedenle katılımın başta öngörülenden düşük olduğunu belirtmektedirler. Toplantı öncesinde, 70 kadar katılımcı olacağı bilgisi alınmış, seminerin sabah oturumuna 38 kişi, öğleden sonraki oturumuna ise 12 kişi katılmıştır. Seminerin, yayınlar da dahil olmak üzere 10 bin YTL civarında mal olduğu düşünlmektedir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) - Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) Yerel Medya Eğitim Projesi"

TOBB tarafından 2005 yılında kurulan TEPAV yerel basın mensuplarına Avrupa Birliği müzakere süreci konularında donanım kazandırmak, Türkiye'de yaşanan dönüşüm sürecini ortaya koymak ve Türkiye ekonomisinin küreselleşmeye entegrasyonunun en sağlıklı biçimde nasıl gerçekleştirebileceği konusunda bilgi vermek amacıyla 2006 yılında "AB Sürecinde Yerel Medya Eğitim Projesi"ni başlatmıştır.

14 Eylül 2006 tarihinde Ankara'da düzenlenen ilk seminerin ardından, Bursa, Konya, Trabzon, Antalya ve Bolu'da (Mart 2007) düzenlenen seminere 185 yerel gazeteci²⁵ katılmıştır. TOBB'un AB katılım sürecine ilişkin alış-

• • • • •

24

<http://www.tepav.org.tr/tur/index.php?lype=yerelmedya&title=D>. Erişim tarihi: 25.07.2007.

25

<http://www.tepav.org.tr/tar/index.php?type=event&rid=278&title=D>. Erişim tarihi: 30. 07. 2007.

malarında, önemli bir yer tutan, "yerel düzeyde kapasite inşası" kavramı çerçevesinde tasarlanan "Yerel Medya Eğitim Projesi"nde 81 ildeki yerel medya mensuplarının seminerlere dahil edilmesi planlanmaktadır. Projenin tamamlanmasıyla da 2 bin 430 yerel medya mensubunun AB konusunda bilgilendirilmiş olması öngörülmektedir. Proje süresince eğitime katılan gazeteciler arasında, AB süreci konusunda haber ve makale yarışmaları düzenlenmesi ve bu yarışmalarda başarılı olan gazetecilerin de Brüksel'de bir inceleme geziyle ödüllendirilmesi planlanmaktadır.

Proje kapsamında yaklaşık 20-30 kişilik gruplar halinde bir araya getirilen yerel gazetecilere, AB konusunda orta ve üst düzey uzmanlar tarafından eğitim verilmektedir. Ancak proje yöneticileri, bu eğitimlere davet edilen yerel gazetecilerin anlatılan konuları kavrayacak yeterli donanımına sahip olmaları nedeniyle istenen yararın temin edilemediği görüşündedirler. Toplantıya yerel gazeteci olma vasıfları nedeniyle davet edilen katılımcıların sosyo-kültürel geçmişlerinin birbiriyle uyuşmayan özellikleri, anlatılan konuların kavranması açısından sorun doğurmaktadır. Ayrıca yerel gazetecilerin bu tür toplantılarda, anlatılanlara odaklanmak ve sorularıyla konuyu kavramaya çalışmak yerine, örneğin resmi ilan dağıtımında karşılaştıkları sorunlar gibi konularda "dert anlatma" çabaları program düzenleyicilerinin dikkatle altını çizdikleri bir husustur.

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Yerel ve Bölgesel Yayıncılara Eğitim Semineri²

Yerel medyaya yönelik eğitim seminerleri düzenleyen kuruluşlardan biri de Radyo Televizyon Üst Kurulu'dur. RTÜK, 22-24 Haziran 2004 ile 24-25 Aralık 2005 tarihleri arasındaki yaklaşık 18 aylık sürede Kars, Kayseri, Ankara, Gaziantep, Denizli, Edirne, İzmir, Antalya, Samsun, İstanbul ve Adana olmak üzere toplam 11 ilde düzenlediği eğitim seminerlerinde yerel ve bölgesel yayıncılara, "İzleme Ölçütleri ve Yayın İlkeleri", "Enterferans ve Stüdyoların Teknik Yeterliliği", "Türk Dilinin Doğru ve Güzel Kullanımı", "3984 Sayılı Kanunun Açıklaması", "Yayın Kuruluşlarının İdari ve Mali Sorumlulukları" ve "Emniyet Teşkilatının Yayınlar Hakkındaki Görüşleri" gibi konular-

• • • • •

26

Ayrıntılar için bakınız http://www.rtuk.gov.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=5fe3122a-9ec9-471e-a922-5a2352767a8f. Erişim tarihi: 03. 09. 2007.

da bilgi vermiştir. Söz konusu iller başta olmak üzere çevrelerindeki il ve ilçelerden 1000'e yakın yerel ve bölgesel radyo ve televizyon yaymasının katıldığı seminerlerde eğitici olarak, başta RTÜK üyeleri olmak üzere, RTÜK ve Emniyet Teşkilatı uzmanları görev almıştır. RTÜK eğitimleri, katılımcıların hizmet ürettikleri araçların ortak özellikleri açısından yukarıda değindiğimiz eğitimlerden ayrılmaktadır. Bu haliyle RTÜK seminerlerinin konu itibarıyla daha homojen bir yapısı olduğu söylenebilir.

Sonuç: Yerel Medya Enstitüsü İhtiyacı ve Yapılanma Önerisi

Bir ülkedeki medya yapılanması o ülkenin ekonomik ve siyasal yapılanması ile yakından ilişkilidir. Ekonomik gücü ülke içindeki çeşitli merkezlere dağılmış, siyasal sistem açısından ise merkezietçi değil, yerinden yönetim anlayışını ön plana çıkaran ülkelerde medya kuruluşlarının yapılanması, yaygından (ulusal) çok yerel ölçeklerden yanadır. Türkiye'de yerel medyanın sayısal olarak fazla olmasına rağmen kurumsal olarak cılız kalmasının en önemli nedeni kanımca ülkenin ekonomik ve siyasal açıdan birkaç merkeze dayalı yapısıdır. Bu yapı, yerel medya kuruluşlarının değil, yaygın medya kuruluşlarının gelişmesini teşvik etmektedir.

Bu yapısal soruna rağmen öyle ya da böyle ortaya çıkmış ve varlıklarını sürdüren yerel medya kuruluşlarının sorunlarının çözümüne dair düşünceler ve uygulamalar geliştirmek demokratik gelişim açısından önem taşımaktadır. Zira, düşünce ve ifade özgürlüğünün kullanıldığı temel alan olan kitle iletişim araçları açısından günümüzde ortaya çıkan en büyük tehlike olan tekelleşme ve buna bağlı olarak tekseslilik tehlikesinin önündeki en önemli güvence farklı seslerin duyulmasına imkan tanıyacak biçimde çok sayıda medya kuruluşunun varlığıdır. Bu nedenle bu alan, tamamen liberal bir anlayışla, ayakta kalabilme becerisini gösterenlerin var olduğu bir alan olarak görülmeyip, özellikle yerel medya, uygun kamusal yöntemlerle desteklenmeli²⁷ ve geliştirilmelidir. Burada şunu belirtmekte de yarar vardır ki, yerel medya "destek" kavramını öncelikle maddi yardım olarak anlamaktadır. Bu bağlam-

• • • • •

26

Buradaki "uygun kamusal yöntemler" kavramı Türk basın tarihinde zaman zaman görülebildiği biçimiyle, "besleme basın" tehlikesine atfen kullanılmıştır.

da, yerel medya kuruluşlarının başka üretim alanlarında faaliyet gösteren küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ) kapsamına alınıp, teşvik ve ucuz kredilerden yararlandırılması, doğrudan destek uygulamaları ve resmi ilan pastasının geliştirilip paylaşılmasında yeni yöntemlerin uygulanması gibi pek çok konuda talepleri olduğu bilinmektedir. Bu taleplerin, "düşünce ve ifade hürriyeti"ne engel oluşturmayacak uygun yöntemlerle karşılanmasının önemi ortadadır. Ancak bütün bunlardan bağımsız olarak, yerel medyaya dönük en önemli destek çalışanların eğitimine yapılan katkı olacaktır.

Gerçi sadece yukanda sıraladıklarımız göz önüne alındığında bile yerel medyaya dönük eğitim çalışmalarının oldukça verimli bir alan olduğu düşünülebilir. Kaldı ki, yerel medyaya dönük eğitim çalışmalarından gözden kaçırdığımız faaliyetlerin olabileceği de göz önüne alındığında eğitim ihtiyacının karşılanması açısından önemli faaliyetlerin yürütüldüğü düşünülebilir. Ancak yerel medyaya dönük mevcut eğitim faaliyetlerinde çok önemli eksiklikler göze çarpmaktadır. Kimisine yukanda değindiğimiz eksiklikler, sistematik olarak sıralanmaya çalışıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

1. Medya kavramının geniş içeriğinden kaynaklanan sorunlar: Medya kavramının dar anlamıyla gazete, dergi, radyo ve televizyonu kapsamaktadır. Araçsal bazda yapılan bu ayırım çerçevesinden bakıldığında, farklı iletişim araçlarında çalışanların yerine getirdikleri görevler nedeniyle farklı eğitim ihtiyaçları olabileceği mevcut eğitim seminerlerinde pek az dikkate alınmaktadır. Oysa, yerel medyaya dönük eğitim programlarının planlanmasında bu araçsal farklılıklar ve bu farklılıklardan doğan eğitim ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda çalışmalardan elde edilecek verim yükselecektir.

2. Katılımcıların belirlenmesi sırasında yaşanan sorunlar: Mevcut eğitim programlarının önemli bir bölümü "herkese açık" programlar olarak düşünülmüştür. Bu anlayış eğitim ihtiyacı ve önceki eğitim düzeyi, çalıştıkları araç, yaptıkları görev, sorumluluk ve pozisyonları ve hatta yaşları birbirinden farklı bireylerin bir araya gelmesine neden olmaktadır. Böylesi bir "kalabalık" için eğitimde ortak noktaların oluşturulması ise başlı başına bir sorundur. Bu nedenle, düzenlenen eğitim programının bir bölümü grubun bir kısmını ilgilendirirken, diğer kısım için gereksiz olabilmektedir. Bu da eğitimin başansızlığını etkilemektedir.

3. Eğitim içeriğinin oluşturulmasında yaşanan sorunlar: Yukarıda incelediğimiz eğitim programlarının bir kısmı, yerel medyanın ihtiyaçlarından değil, eğitimi düzenleyen kurumun ihtiyaçlarından öncelenmektedir. Örneğin, TEPAV-TOBB ya da GAP İdaresi tarafından düzenlenen seminerler, yerel medya mensupları için bir meslek içi eğitim olmaktan çok, kurumların kendi ihtiyaçlarını yerel medya mensuplarına anlatmak için organize ettikleri eğitimlerdir. Buna karşılık, *JGC-KAV* ve *BYEGM* seminerleri tam da bir meslek içi eğitim mantığıyla düzenlenmektedir. Nitelikleri farklı olmakla birlikte programlarının tümünün "yerel medya eğitim semineri" olarak lanse edilmesi kimi kavramların birbirine karışması sonucunu doğurmaktadır.

4. Eğiticilerin niteliğinden kaynaklanan sorunlar: Meslek içi eğitim amacını taşıyan mevcut eğitim programlarında görev alan eğiticileri üç grupta toplamak mümkündür. Birincisi, meslek içinden, deneyimli meslek adamları ve medya alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, ikincisi yerel medya alanına dönük hizmetler de veren kamu kuruluşlarının temsilcileri ve üçüncü olarak da iletişim alanına giren mesleklere yönelik eğitim veren yükseköğretim kurumlarından akademisyenler. Eğitim seminerlerinde eğitici olarak görev alan kadro, çeşitli nedenlerle sıkça değişikliğe uğramaktadır. Dolayısıyla eğitici grubun yapısı homojen olmadığı gibi, bu değişiklikler nedeniyle de gösterdikleri basan seminerden seminere değişmektedir. Eğitici grubun sıklıkla değişmesi, eğitime katılan grupların ortak olabilecek davranış biçimi ve talepleri konusundaki deneyimler açısından bu grubu yetersiz kılmaktadır. Kompozisyonu programı düzenleyen kurumlarca belirlenmek kaydıyla, yetkin ve belli bir süre için sürekli bir kadro, eğitim ihtiyaçlarına daha köklü yanıtlar verebilecektir.

5. Eğitim süresinden kaynaklanan sorunlar: Yukarıda incelediğimiz bütün programlar, maksimum 1,5 günlük eğitimleri içermektedir. Kimi tematik (Örneğin TEPAV-TOBB'un AB konusunu işleyen programı) programlar için bu süre yeterli olabilir. Çünkü burada arzu edilen yerel medya mensuplarına hedeflenen konu hakkında bilgi aktarmaktır. Oysa, mesleğin gerektirdiği temel becerileri kazanması amaçlandığında, bu süre yetersiz kalmaktadır. Eğitim ortamının da etkileşime uygun olmamasıyla birleşince sürenin yetersizliği önemli bir soruna dönüşmektedir. Oysa, bu eğitimlerden istenen verimin elde edilebilmesi için programlar daha uzun süreli planlanmalıdır.

6. Eğitim yönteminden kaynaklanan sorunlar: Meslek içi eğitim amacım taşıyan programlar büyük bir salonda, çok sayıda katılıma ile panel yöntemiyle uygulanmaktadır. Bu yöntem konuşmacı(eğitimci) ile dinleyici(katılımcı) arasındaki etkileşimi sınırlamakta, eğitimin niteliğini düşürmektedir. Eğitim ortamı ile ilişkili olarak, eğitim yöntemi atölye çalışmasına dönüştürülmelidir. Kendileri halen üretimin içinde olan yerel medya çalışanlarının eksikliklerinin ortaya konması ve eğitim sürecinden beklendiği biçimiyle davranış değişikliğine yöneltilmesi için eğitici ile katılımcıların etkileşiminin ön planda tutulduğu bir yöntem benimsenmelidir.

7. Ölçme ve değerlendirmeden kaynaklanan sorunlar: Ölçme ve değerlendirme yetişkin eğitiminde önemli bir sorunsaldır. Gönüllü kafalıma dayalı bir eğitimde katılımcının başarılı ya da başarısız olduğu yönünde bir değerlendirme yapmak tabii ki mümkün değildir. Ancak bu eksiklik, eğitime katılımcıların ilgi ve motivasyonlarına düşüren bir etken olabilmektedir. Mevcut programlarda katılımcıları değerlendirme süreci yoktur. Eğitim programlarının sonunda istenen davranış değişikliğine yol açacak biçimde bilgi düzeyinde bir değişim olduğunu ölçen bir aşama olmadığı için katılımcıların ilgileri de düşük kalabilmektedir.

Mevcut uygulamalardan yola çıkarak belirlenen bu sorunları gidermek ve yerel medyanın her düzeydeki meslek içi eğitim sorununun çözümüne yönelik çalışmalar yürütmek üzere bir "Yerel Medya (Eğitim) Enstitüsü" kurulması gerekmektedir. Bu Enstitü, eğitim süresi olanaklarıyla belirlenecek olmakla birlikte en az bir haftalık kurs programlarıyla yerel medya çalışanları için eğitim programları düzenlemelidir. Böylesi bir enstitüyü hayata geçirme kabiliyeti, olanakları açısından bakıldığında yine kamu kuruluşlarının sorumluluğunda görülmektedir. İletişim alanında eğitim veren yükseköğretim kurumları ve bu alandaki mesleki örgütlerin de desteğiyle, ancak kamu kuruluşlarının (BYEGM ve Basın İlan Kurumu gibi) öncülüğünde/bünyesinde kurulabilecek Yerel Medya Enstitüsü, örneğin birer haftalık programlarla, farklı araçlarda, farklı görevler yapan, farklı sorumluluklar üstlenen çalışanlar için oluşturulmuş eğitimler düzenleyebilir. Katılımların, bu programlara kendi istekleriyle başvuranlar arasından belirlenmesi, istek ve motivasyonu artıracığından, eğitimin niteliğini yükseltecektir. Eğitim süresinin uzatılmasıyla, eğitim ortamlarında mesleki etkileşim ve uy-

gulamalara zaman ayrılabilir, teorik bilgilerin pratiğe dönüştürülmesine olanak yaratılacaktır.

Yerel Medya Enstitüsü programları salt mesleki konular açısından değil, konjonktürel olarak ortaya çıkan ve medya mensuplarının dolayısıyla da kamuoyunun bilgilendirilmesi istenen konular da kapsayabilir. Örneğin programın dörtte üçü mesleki konulara ayrılırken, dörtte biri o dönem için medyanın ilgilenmesi öngörülen konularda bilgilendirici /tanıtıcı oturumlara ayrılabilir. Yukarıda anlatıldığı biçimiyle, yerel medya mensuplarına yönelik eğitim programları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları, üreme sağlığı, GAP ve bölgesel kalkınma, silahsızlanma ve bireysel şiddetin önlenmesi, AB'ye yönelik bilgilendirme ve benzeri gibi konularda yapılan eğitimler, bu Enstitü'nün dönemlik programlarına uygun sürelerle aktarılabilir. Hatta, görev ve faaliyetlerini medya mensuplarına taratmak ihtiyacında olduklarını çeşitli nedenlerle bildiğimiz, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Milli Prodüktivite Merkezi (MPM) ve Türk Patent Enstitüsü (TPE) gibi kurumlara da çeşitli dönemlerde süreler ayırarak, bu kurumların medyaya kendini tanıtmalarını sağlamasının yanı sıra, yerel medyayı da haber kaynakları ve konular açısından beslemek mümkün olabilir. Bu yöntem, yerel medya mensuplarını hem mesleki açıdan hem de genel formasyon açısından bilgilendirmeye yardımcı olabilir. Ayrıca, Enstitü'nün sorumluluğunu üstlenmiş kurulla, faaliyet alanlarını medya çahşanlarına anlatmak ihtiyacında olan kurumlar arasında işbirliği bu yöntemle desteklenmiş olacaktır.

Yerel Medya Enstitüsü'nün statüsü, görevleri ve olanaktan ilgili çalışmalarına bir an önce başlamak ve bunu Türkiye'de medya sektörüne dönük eğitim yapan kuruluşlar arasında katmak, ülkenin demokratik gelişmesi açısından önemli olan düşünce ve ifade özgürlüğü ve bu özgürlüğün kullanıldığı temel alan olan kitle iletişim ortamına büyük katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akçan, Lütfü (1986). "Türk Basını İçinde Anadolu Basınının Sorunları ve Sorumlulukları: Türk Basınının Kendi Kendini Kontrolü." *Türk Basınının Sorunları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayını: 67-74.
- Alankuş, Seveda (der.) (2005). *Haberinin El Kitabı Serisi*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınlan.
- Altun, Abdülrezzak (2004). *United Nations Population Fund Turkey 3rd Country Programme Advocacy Sub-Programme Media Activity Evaluation*. Ankara.
- Altun, Abdülrezzak (1995). *Türkiye'de Gazetecilik ve Gazeteciler*. Ankara: ÇGD Yayınlan.
- Babadoğan, Cem (1989). *Kamu Kesimindeki Hizmetiçi Eğitim Programlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BYEGM (1998). *1. Yerel Medya Eğitim Semineri*. Ankara: Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Yayını: Ümit Matbaacılık.
- BYEGM (1997). *1. Anadolu Basın Kurultayı*. Ankara: Ümit Yayıncılık ve Matbaacılık.
- BYEGM (1976). *2. Türk Basın Kurultayı*. Ankara: Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yayınlan Başbakanlık Basımevi.
- Dağtaş, Erdal (2003). "Gazetecilik Eğitiminde Kuram ve Uygulama İkilemi: Türkiye'deki İletişim Fakülteleri Üzerine Bir Araştırma." *İletişim Bahar* (17): 143-200.
- Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi (1999). *İletişim Fakültesi Dekanlar Toplantısı 5-6 Mart 1999*. Ankara: Türk Hava Kurumu Basımevi.
- Girgin, Atilla (1997). *Türkiye'deki Yerel Basının Gelişmesi*. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınlan.
- Gül, Hüseyin (2000). "Türkiye'de Kamu Sektöründe Hizmet İçi Eğitim." <http://www.sbe.deu.edu.tr/Yayinlar/dergi/dergi06/gul.html>
- Kaya, Burcu (2005). *Basın Kartı Yönetmeliği Bağlamında Türkiye'de Gazeteciler ve Basın Mesleğini Temsil Edenler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını.
- Kejanhoğlu, D. Beybin (1995). "İletişim Alanı Üzerine." *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllık 1995-1996*:1-8.
- Koç, Taylan (2004). *Küreselleşme ve Türkiye Basınında Avrupa Birliği'ne Adaylık Süreci*. Ankara: Natürel Kitap Yayın.
- Mater, Nadire ve Ertuğrul, Kürkcü (der.) (1997). *Bağımsız İletişim Ağı*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınlan.
- Mutlu, Erol (1998) "Tartışma: İletişim Eğitimi." *Kültür ve İletişim* 1 (2):16-27.
- Mutlu, Erol (1994). "İletişim Çalışmalı Alanına Aykırı Bir Bakış: Bir Üst İletişim Olarak İletişim Çalışmaları." *İLEF Yıllık 1994*:165-180.
- Mutlu, Erol (1992). "Kitle İletişim Kuramları Ve Türkiye'deki Basın Yayın Eğitimi." *Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllık 1991-1992*:119-142.
- Mutman, Mahmut (1998). "Tartışma: İletişim Eğitimi." *Kültür ve İletişim* 1(2): 28-35.
- Nalçaoğlu, Halil (1998). "Tartışma: İletişim Eğitimi." *Kültür ve İletişim* 1 (2): 13-15.
- ÖSYM (2007). *Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*.
- Özbek, Meral (1992), "İletişim Eğitimi Üzerine." *İLEF Yıllık 1992*: 307-328.

- RTÜK (2006). *2007 Yılı Tahmini Bütçesi Ve 2005 Yılı Kesin Hesabı İle 2006 Yılı Faaliyetleri Hakkında Rapor*.
http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=3a3dca75-6997-4399-816d-7dc27d5623d0. Erişim tarihi: 27.08.2007.
- Taymaz, Haydar (1997). *Hizmetiçi Eğitim: Kavramlar İlkeler Yöntemler*. Ankara: PEGEM Yayınlan.
- TGF (2006). *Türkiye Gazeteciler Federasyonu 5. Olağan Genel Kurulu Raporu*.
- TGF (2004). *Türkiye Gazeteciler Federasyonu 4. Olağan Genel Kurulu Raporu*.
- Tokgöz, Oya (2003). "Türkiye'de İletişim Eğitimi Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirmesi." *Kültür ve İletişim* 6(1): 9-34.
- Tokgöz, Oya (2001). "Türkiye'de Yerel Medyanın Yapısı ve Örgütlenişi." *İletişim* 9: 5-41.
- Vural, Ali Murat (1999). *Yerel Basın ve Kamuoyu*. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınlan.
- www.rd.org.tr Erişim tarihi: 25.07.2007.
- www.rtuk.gov.tr. Erişim tarihi. 27.08.2007.
- www.tepav.org.tr. Erişim tarihi: 25.07.2007; 30.07.2007.
- www.tgc.org.tr. Erişim tarihi:20.08.2007.
- www.ucansupurge.org.tr. Erişim tarihi: 25.07.2007.
- www.umut.org.tr. Erişim tarihi: 25.07.2007.
- Yıldırım, Besim (2002). *Doğu Anadolu Medyasının Genel Görünümü (Erzurum, Elazığ ve Van örneğinde)*.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.